

OROSZ-LENGYELORSZÁGI TÁJ OLKUSZ ELŐTT. — Jelfy Gyula, a hazaértérré kiküldött munkatársunk felvétele.

ARANY JÁNOS ÉS AZ OROSZOK.

Arany Jánosnak egy eddig kiadatlan levelét közli az «Irodalomtörténeti Közlemények» című akadémiai folyóirat legújabb száma. A levelet a költő 1877-ben írta Jovanovics Jánosnak, a nagy hírnevű szerb költőnek, Petőfi és Arany szerb fordítójának, a ki engedélyt kért tőle a «Murány ostroma» lefordítására. Arany készséggel adja meg az engedélyt s levele végén, válaszul Jovanovics megjegyzéseire, melyeket nyilván a magyar közvélemény akkori török-barát magatartására tett a szerb-török háborúban, ezeket mondja:

Levele végszakára, melyet érdeklél olvastam, engedje meg, hogy ne válaszoljak tüzetesen. Magamról, ki vérmérsékletem s egész dispositiómnál fogva akkor sem harsogtattam valami erősen a szabadság trombitáját, mikor saját élethálál küzdelmünk követelte, — magamról mondom, nem is szólva: Ön, mint magyarországi ember, bizonyosan ismerni fogja nemcsak az itteni hangulatot, de azt is, mi e hangulat alapja. A keleti keresztény népek szabadságküzdelmét a magyar nemzet épen oly rokonszenvenvel kísérné, mint a lengyelekét mindenkor, — ha orosz terjeszkedést nem látna benne, mely első sorban hazánkat fenyegeti végromlással. Adja isten, hogy Ön fajrokonai, most kivivandott «függetlenségükért» idővel ne kényszerüljenek még hatalmasb zsarnokság ellen küzdeni!

Bocsásson meg e vaktába idevetett észrevételért, és fogadja szives üdvözlésemet s a nagyra-becsülés őszinte kifejezését, melylyel maradok igaz tisztelője
Arany János.

Nagy költőnk ebben a megjegyzésében is, mint egész munkásságában és egyéniségében a magyar nemzetben, úgyszólván kivétel nélkül minden tagjában élő tudatot fejezte ki. Az a formulázás, a melyet ő a balkáni népekkel szemben való álláspontunknak ad, pontosan kifejezi azt, a mit e dologban apáink gondoltak és a mit mi magunk is gondolunk ma. Más szavakkal, részletesebben indokolva és széles történelmi és diplomáciai távlatba helyezve, ugyanezt az alapeszmét fejti ki gróf *Andrássy Gyula* is *Kinek bűne a háború?* című legújabb könyvében; apáink nemzedékének költője és a mai nemzedék vezető politikusa, amaz a legteljesebb békében, emez a legszörnyűbb háború közepén egy gondolatban találkoznak. Ez már magában is bizonyító erejű tanúság a mellett, hogy az orosz veszedelem mennyire mélyen belemert a mi nemzetünk köztudatába.

Arany János nem volt ellensége az oroszoknak. A mit valamennyire ismert belőlük, az irodalmukat nagyra becsülte. Ő volt az első egyike, a ki felhívta figyelmünket az orosz irodalomra s bizonyára az első volt azok között, a kik észrevették, hogy az irodalmában megnyilatkozó orosz népszellem bizonyos egyezéseket mutat a mi népünk szellemével, némely vonásokban a társadalmi viszonyok is egyez-

nek és írónknak az orosz írókat állította példaképül, hogy mint ezek, törekedjenek nemzetünk társadalmi viszonyainak, a népleleknek pontos, hű és szeretettel elmélyedő rajzára. Gogoly *A köpönyeg* című novelláját le is fordította példaadás okából. Az orosz irodalom az ő idejében kezdett ismertté válni Európában s ő mindjárt örömmel üdvözölte az új jelenséget.

Hasonlóképen volt a szerbekkel is. Aligha ismerte egyebüket, mint irodalmukat, ezt azonban nagyon szerette és sokra becsülte. A szerb irodalom akkor még jóformán teljesen népköltészet volt, az úgynevezett műköltészet csak fejlődött s máig sem tudott népballadái és dalain kívül olyan munkát vagy egyéniséget felmutatni, a ki az általános európai mértékre felemelkedett volna. De Arany épen a népköltészet naiv és nyers szépségei iránt volt a legnagyobb érzék: nemcsak ismerte a szerb népköltészetet, hanem egy érdekes balladaszerű versében, inkább kísérletképen, a saját szerű formával való játék kedvéért, — a mit ő, tudjuk, nagyon szeretett, — utánozta is. A korabeli magyarországi szerb irodalom főbb embereivel, úgy tudjuk, némi érintkezést is tartott fenn. Ő különben sem volt politizáló ember, szelme bejárta a világ irodalmának egész területét, bármennyire benne gyökerezett egyénisége minden szálával a maga nemzetében, igyekezett megérteni minden más nemzetnek irodalmában nyilvánuló szellemét, — tudjuk, még a kínai irodalom is érdekelte. Ez a szellemi kíváncsiság sem engedte, hogy bármely nemzet ellenére elfogult legyen. A nemzetiségi kérdésben is, mint mindenben, a mérséklet híve volt s bár nem tudunk erre vonatkozó nyilatkozatairól (politikai véleménynyilvánítás nála alig fordul elő), biztosra vehetjük, hogy ebben is Deák és Eötvös József álláspontját helyezte.

Ha ilyen ember fogalmazza meg azt a gondolatot, mely a nemzet politikai gondolkodásának állandó állandékává válik, akkor ezt úgy kell tekintenünk, mint annak biztos jelét, hogy ebben a gondolatban a nemzet önfentartási ösztöne nyilvánul s a veszedelem, a melylyel szemben védekezik általa, csakugyan megvan.

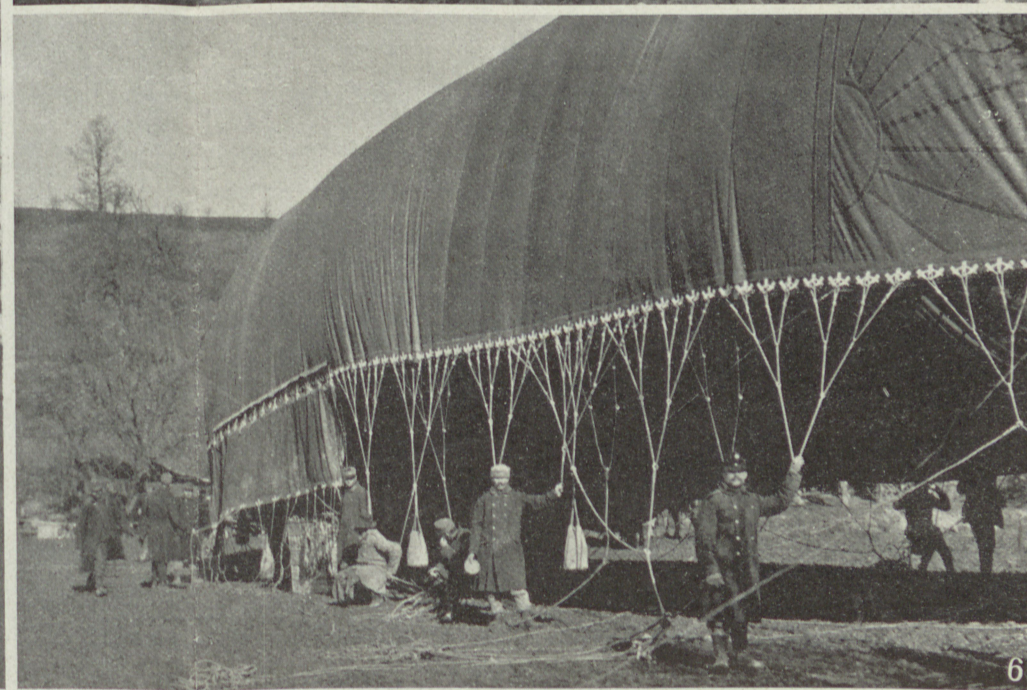
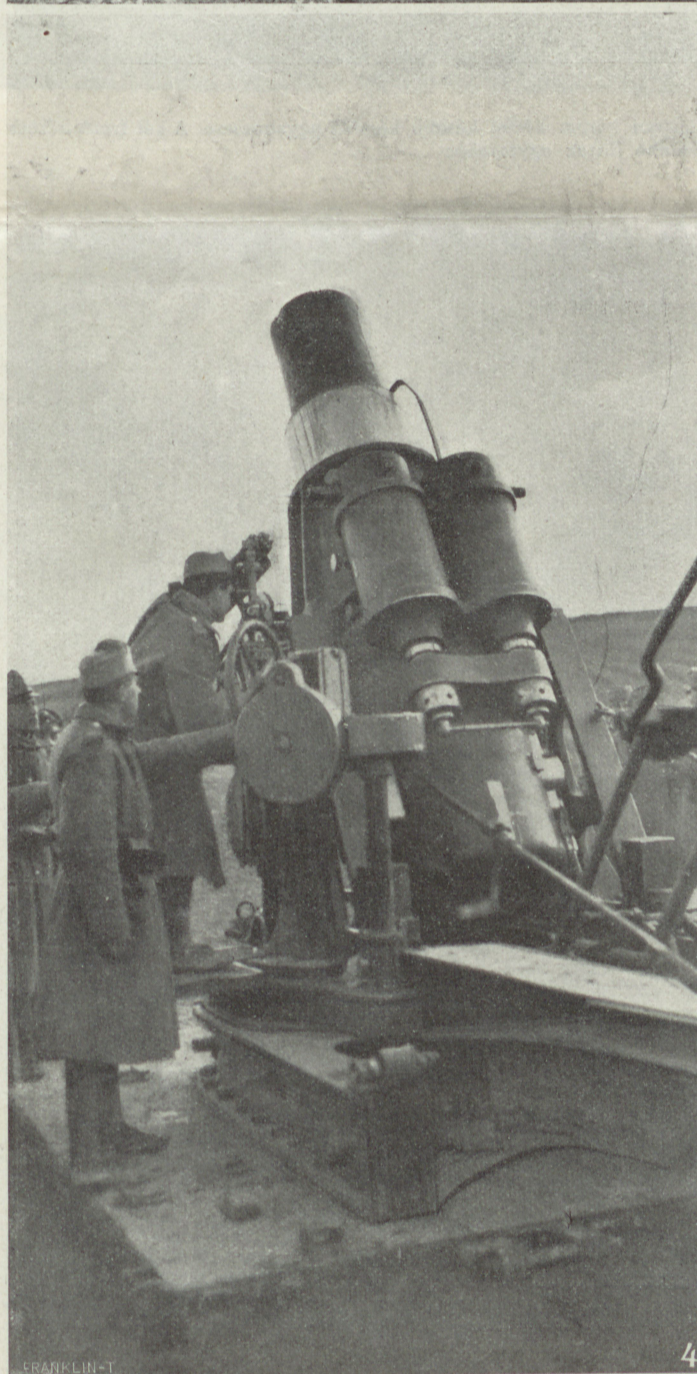
A szláv és különösen az orosz veszedelem gondolata körülbelül száz esztendeje él a magyarság tudatában, teljes elevenséggel és félelmetes tudatossággal azóta, a mióta Oroszország végleg elnyelte Lengyelországot. A lengyelekkel a magyarok évszázadokon át szoros érintkezésben voltak s a két nemzet társadalmi szerkesztésében, politikai rendjében igen lényeges egyezések fejlődtek ki. Ha majd egyszer történetírásunk a nyers anyag-feldolgozáson túl lesz és be fog pillantani a jelenségek mélyebb rejtelmeibe és meg tudja látni a finomabb vonásokat is, a lengyel-magyar kapcsolatok dolgában alighanem igen érdekes dolgokat fog kideríteni. Ez a szoros társadalmi és erkölcsi kapcsolat a congeniális megértés milieujét idézte elő köztünk és a lengyelek között. Mikor aztán az orosz telhetetlenség fölemésztette az

ősi lengyel királyság szabadságát, a magyarság mélyen megdöbben. Nemcsak nemzeti szentimentalizmusból és évszázados barátságból sárgálta a lengyeleket, hanem eszébe jutott az is, hogy hátha most majd ránk kerül a sor? Éreztük, hogy az oroszország útjában a Földközi-tenger felé mi vagyunk a legközelebbi étappe. Innen keletkezett a gyanakvás és aggodalom az oroszországgal szemben, a melyet a szabadságharc eseményei csak fokoztak. Nem véletlen dolog, hogy szövetségünket a németekkel magyar ember kötötte meg: Andrássy politikai koncepczióját a magyarság önfentartási ösztöne sugallta.

Már most a balkáni szláv nemzetekkel mi bennünk mindig megvolt a hajlandóság a rokonszenvre és támogatásra. Különösen a szerbek iránt néhány évtizeddel ezelőtt, az Obrenovics-dinasztiának jóformán egész uralkodási ideje alatt határozott rokonszenven mutatkozott a magyar társadalomban. Csak mióta a Karagyorgyevicsok trónra jutásával mind jobban nyilvánvaló lett, hogy a szerbek végképpen az oroszok protekciója alá adták magukat — csak azóta van nálunk a szerbek iránt gyanakvás. Hova-tovább úgy kellett vennünk a szerbeket, mint Oroszországnak egy ellenünk előretolt őrségét, a mely számunkra állandó fenyegetés. Szerbiára csak annyiban néztünk gyanulva, a mennyiben Oroszország eszközevé vált ellenünk. Ez a gondolat is megvan Arany János levelének sorai között.

Oroszországgal szövetségben lenni egy gyöngye és kicsiny nemzetnek, annyi, mint Oroszország alattvalójának lenni. A szerbekkel sem azért szövetkeznek az orosz, hogy őket támogassa, hanem azért, hogy eszközre találjon bennük tervei megvalósítására. Ha elképzelnők az elképzelhetlent: Magyarországnak orosz fenhatóság alá kerülését, ez egyúttal Szerbiának orosz fenhatóság alá kerülését is jelentené. Hogy az önállóság külső jeleit megtarthatná, az nem változtatna azon, hogy az önállóság minden lényeges elemét elvesztené. Erre céloz Arany is utolsó mondatával: «Adja Isten, hogy Ön fajrokonai most kivivandott «függetlenségükért» idővel ne kényszerüljenek még hatalmasb zsarnokság ellen küzdeni.» A szerbek azt hiszik magukról, hogy ők a szláv eszme szolgálatában állanak, de nem bírják észrevenni, hogy ezzel feláldozzák a szerb eszmét, a mely végre is fontosabb és közelebbálló kellene hogy legyen nekik.

Az a gondolat, a melyet Arany János levelében megfogalmaz, körülbelül az egyetlen világpolitikai gondolat, a mely behatolt népünk legszélesebb rétegeibe. Ebben csaknem kivétel nélkül találkozik a magyarság, a mely politikailag máskülönben kelletlenül is jobban szét van tagolva. Külpolitikailag iskolázatlan társadalmunknak ez az egy állandó, szinte dogmává lett külpolitikai gondolata. Reánk nézve ez a mai háború küzdelmeinek alapgondolata. Jól esik, megnyugtató, hogy nemzetünk legnagyobb költője is, mintegy a sírból kikelve, erre figyelmeztet.

1. Egy brigád szállása az istállóban. — 2. Lisztraktár a harctéren. — 3. A megfigyelők fedezékben. — 4. Lövés előtt (305 cm. mozsár). — 5. Megfigyelők. — 6. A léggömb állomása.

AZ ÉSZAKI HARCZTÉRRŐL. — Balogh Endre, a harctérre kiküldött munkatársunk felvételei.

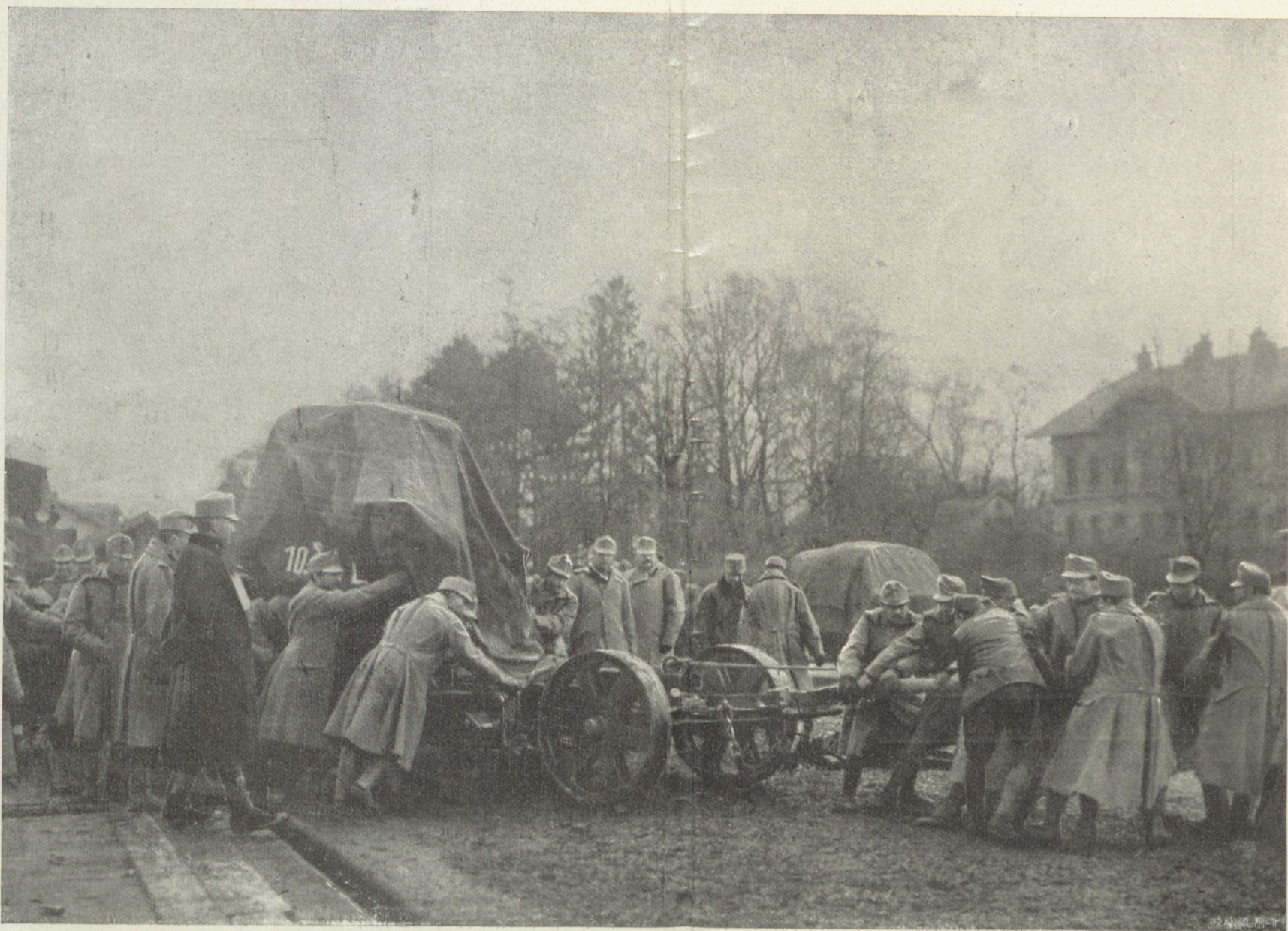
KILÁTÁS A NIDÁRA.

(Ebből a nézőpontból lapunk 10-dik számában a 156-ik oldalon közöltünk már egy fölvételt. Ez a mostani három héttel később készült ugyanonnan. A két front között levő falu itt már össze van löve, az ellenséges csapatok közelebb jöttek egymáshoz)

TÜZÉRSÉGI MEGFIGYELŐ ÉS TELEFON-ÁLLOMÁS EGY OROSZ-LENGYELORSZÁGI HARCZTÉREN.

AZ ÉSZAKI HARCZTÉRRŐL. — Jelfy Gyula, a harczterre kiküldött munkatársunk fölvételei.

EGY 30⁵-ES MOZSÁR KIRAKÁSA A VONATBÓL.

A MENÁZSIT NÉGYES FOGATON VISZIK A RAJVONAL MÖGÉ.

AZ ÉSZAKI HARCZTÉRRŐL. — Balogh Rudolf a harostérre kiküldött munkatársunk felvételei.